

Pričevanje »šoferja tovornjaka«

Gašper Blažič, foto: arhiv Demokracije

Objavljamo povzetek pričevanja »šoferja tovornjaka« Jakoba Ugovška, ki je na zaslišanju pred Pučnikovo preiskovalno komisijo za poveljne poboje 9. maja leta 1994 dejal, da so v rudniški rov v Hudi jami pri Laškem vozili tudi žrtve s Teharij.

Kot je dejal Ugovšek, je bil voznik tovornjaka, preden je postal invalid, to pa je postal, ko je bil šofer in je vozil s tovornjakom Wermachta. »Moral sem jih peljati iz Braslovč na Vrnsko. Bil sem šofer privatnik in sem zamudil tisti termin, sem malo bolj pozno prišel in sem naložil okrog 30 Wermachtov. Pri Žoharjevem mlinu tam pri Braslovčah sem v zasedo padel, v partizansko zasedo. Tam je bila ena tretjina mrtvih, druga tretjina ranjenih in sem tudi jaz bil ranjen. Potem sem pa na podlagi tega še malo simuliral, da me ni ne eden ne drug mobiliziral. Potem sem pa, ko je bila zajeta 1945. leta v Zgornji Savinjski dolini blizu Radmirja nemška kolona, tam

so imeli tovornjake, jaz sem bil na Ljubnem, seveda šoferjev takrat ni bilo lahko dobiti, vedeli so zame, da sem šofer, so me mobilizirali, češ da naj peljem tovornjak v Celje. Tam sem pa avtomatično v edinici ostal. To je pa bila edinica KNOJ-a.

S Teharij v rudnik Ugovšek je tako vozil ljudi do grobišča. Kot je dejal, so »v glavnem pobirali vojni material v Savinjski dolini«. »Potem enkrat ponoči me je nek šofer opozoril in je rekel: 'Jaz sem ponoči vozil cel avto, ki so jih pobili'. Samo ni mi povedal nič konkretnega, jaz ga tudi nisem nič vprašal. Potem sem pa en večer bil poklican, v Stari

pisker sva prišla dva, jaz s tovornjakom, en šofer pa z avtobusom. Naložila sva poln avto ljudi, to je moških, ženske, starejše, mlajše, razne, in sva jih peljala v Laško pred železniško postajo. Tam so bili taki bombni kraterji. Tam so jih streljali. Zapeljala sva jih tik ob krater in tam se je samo po dva tri pobiralo z avta dol in tam so vsakemu nekaj prebrali, ne vem kaj, ker se nisem zanimal, ker sem samo bolj gledal, in so jih tam postrelili v tisti jami.« Ugovšek je dodal, da je pripeljal približno 50 ljudi, vse v civilu. Tudi rablji so bili v civilu, razen izvršiteljev pobojev ter straže. Vojaki so govorili slovensko, bili so iz Savinjske doline in Trbovelj. Streljanje je

Voznik tovornjaka Jakob Ugovšek je razkril, da je leta 1945 vozil ujetnike tudi v Hudo jamo oz. Barbarin rov.

Predsednik parlamentarne preiskovalne komisije za poveljne poboje je bil v mandatu 1992–1996 slovenski disident Jože Pučnik.

trajalo približno eno uro. »Potem sem pa čez par dni, nekaj šoferjev je bilo, ne morem reči koliko, več jih je bilo, bili smo s tovornjaki poklicani na Teharje. Tam smo nakladali vojake bele garde, ki so bili. Jaz sem takrat imel dve prikolici. Ena je bila navadna tovarna prikolica, druga pa je bila taka delavnica, visoka, tista lesena in so jih v obe naložili. /.../ Zvečer smo začeli voziti, je bila tema in pred svitom smo nehali.« Na Pučnikovo vprašanje, od kod so vozili ljudi in kam so jih peljali, je Ugovšek odgovoril: »Iz Teharja v Rudnik Laško. Jaz sem imel tisto prikolico, vem, ki je bila visoka, da ni šla v podvozu. In kaj zdaj. Oni so imeli polno. Komandant je rekel: potegni. Stražarjem, ki so bili gor, je rekel dol, da so bili sami ujetniki in je rekel potegni. Jaz potegnem in tisto vse skupaj se je zrušilo, polomilo. Lomilo se je po jetnikih. Tam smo potem jetnike vozili gor pred rudnik. Tam so jih dol spraznili. Videl sem toliko pred jamo, ko smo jih s pazniki, to, da so jih gnali naprej in od daleč sem slišal strele, ki so jih notri streljali. Potem je že drug avto pripeljal. Cca dve do tri vožnje je vsak delal en večer.«

Zvezani s telefonsko žico Ugovšek je na zaslišanju pred komisijo dejal, da se ne spominja, koliko časa se je to dogajalo. »Je pa trajalo cca tri dni, tako približno en teden. Toliko vem, ko so se potem zagovarjali, ko smo vozili, da je še eden oficir rekel, kam jih bomo pa zdaj, zdaj bo pa polna jama. Potem smo pa zadnji vožnji, zdi se mi, ena je že bila, peljali gor naprej od Laškega proti Zagorju tista cesta. Naprej gor in tam so jih praznili in jaz sem slišal precej daleč gor, ko so jih streljali. /.../ Vsakega ujetnika so zadaj zvezali s telefonsko žico in dva po dva sta bila tako zvezana zadaj z rokami in čez. /.../ Vse se je slišalo: imena vpili drug drugemu, bilo je grozno. Ko so jih nalagali pred barako – sem zapeljal pred barako – tam so jih pred barako vezali, jih nakladali pred tovornjak brez vsakih klopi. Kar tako zvezane kot drva so jih porivali eden čez drugega tako, da niso bili prosti. Tako so eden na drugem sedeli. Slišal sem med vožnjo, ko so jih pretepali tisti stražarji. Na vsakem je bilo par stražarjev in so jih pretepali in celo zahtevali in celo so jih prisilili med vožnjo, da so peli domobranske pesmi. To vse med vožnjo. Gotovi so se maščevali, tisti vojaki in tisti spremljevalci nad ujetniki. Prej so pobirali, malo zbirali funkcionarje, so starejši prišli na vrsto. Mlade, take 17, 18 let stare so najprej spuščali. Potem pa ko je onih zmanjkalo, so pa še te mlade pobrali, da smo še njih vozili.« Ugovšek je dejal, da je imel tovornjak s priklopnikom, na katerega

je šlo 30 ljudi, naloženi pa so bili kot drva. To je bilo junija 1945. Na vprašanje, ali kasneje ni več vozil ujetnikov, je Ugovšek dejal, da s Teharij ne. »Sem pa iz Teharij bil poklican enkrat tja, da sem naložil samo civilno robo:

kovčke, obleke razne, to samo civilne stvari poln avtobus, polno prikolico, kolikor se je dalo naložiti gor. Zapeljem tja v skladišče, na eno dvorišče. Tam ni bilo nobenega, da bi to spraznil. Potem so prišli vojaki, da so to

Ugovšek je dodal, da je pripeljal približno 50 ljudi, vse v civilu. Tudi rablji so bili v civilu, razen izvršiteljev pobojev ter straže. Vojaki so govorili slovensko, bili so iz Savinjske doline in Trbovelj.

spraznili v eno drvarnico. Potem, ko je bila tam tista roba, samo civilna, sam sem bil tam, pa sem začel malo brodit po tisti robi. Mislil sem, zakaj pa jaz ne bi nekaj vzel in sem vzel en tak čisto mali kovček. Rekel sem si, da bo mogoče kakšna večja vrednost notri. Seveda, jaz tisto domov pripeljem in so bile same otročje penice v kovčku.«

Puklasti Miha Za kasnejše prevoze je Ugovšek povedal: »... Potem sva bila pa poklicana dva – jaz in eden z avtobusom. Šla sva v Slovenj Gradec. V Slovenj Gradcu sva nekaj naložila in skozi nakladala: v Slovenj Gradcu, Velenju, Šoštanj, Šmartnem ob Paki, Braslovčah, Žalcu zadnjikrat.« Kot je dejal, so nakladali ljudi. »Nekaj moških, nekaj žensk. Te so ločili. Ženske so dali v avtobus, moške na tovornjak in sta bila oba vozila polna, cca 60 do 70 jih je bilo na obeh. Peljala sva in proti večeru smo prišli v Celje. Tam sva stala cca dve tri ure, da se je popolnoma stemnilo. Tam so prišli gor stražarji, tisti vojaki te edinice. ▶

Jakob Ugovšek je v odgovorih na Pučnikova vprašanja razkril marsikatero podrobnost o poveljnih pobojih.

► Bilo jih precej.« Na Pučnikovo vprašanje, ali so bili to Slovenci ali kakšne druge narodnosti, je Ugovšek dejal: »Sami Slovenci. Bil, kar je bil druge narodnosti, kolikor sem jaz vedel in poznal takrat, je bil samo šofer avtobusa. Peljemo jih dol v Brežice, tam je bil tisti pancergaben /protitankovski jarek, op. ur./ in tam sva zapeljala. Najprej so stražarji odpeljali moške in so prišli čez cca tri četrt ure, uro nazaj. In so prišli nazaj po ženske. Ženske so pa takrat bile vse v avtobusu in so jih stražarji in tisti čas, ko so še drugi stražarji prišli nazaj, so oni vse ženske do golega slekli. In prej so še moškim in potem še ženskam vse ure in zlatnino pobrali, da je bilo tiste zlatnine za eno aktovko. Tisto zlatnino je meni komandant dal in rekel: »Na, to čuvaj, pa da boš v Celju dal Zdovču.« To sem jaz v Celju njemu izročil v njegovi pisarni in zgleda, da so si to vse sami razdelili.« Na vprašanje predsednika komisije, ali je poznal tega oficirja, je dejal, da ga ni poznal. »Toliko vem, da so bili sami Slovenci. Večina, vsaj po govorici in po tem

morem reči, v katerem kraju. Bili so naloženi sami civili. Takrat je bil tisti zloglasni komandant Puklasti Miha. Njega sem osebno videl, ko je prav grdo nastopal z ujetniki in videl sem, da so bile celo ženske z dojenčki in on se je največ, nad tistimi zgražal. In tam, ko smo s tovornjaki, pranimi, zapeljali, so jih malo naprej gnali in tam smo slišali streljanje.«

Zarota molka Na zaslišanju je vprašanje postavil tudi član komisije Ignac Polajnar, in sicer, ali je Ugovšek poznal koga osebno od teh, ki so bili likvidatorji v Laškem, glede na njegovo zatrjevanje, da so bili iz Savinjske doline in Trboveljčani. Ugovšek je odgovoril, da osebno ni nikogar poznal. »Zato tistih likvidatorjev v Laškem nisem poznal in tisti niso bili od te edinice. Tisti so že gor bili tam v Brežicah in v Laškem še prej. Ko so tiste civile, so tisti vojaki iz tiste edinice, kot sem bil jaz, to je iz KNOJ-a. Oni, ko so bili pa že prej tam, tistih pa sploh nisem videl. So že bili ... delali v rudniku notri. Jaz sem samo videl, ko

so par metrov v rudnik noter naprej šli in ne kaj se je v rudniku dogajalo. Tudi iz rudnika nisem strele »videl«(?). Zato tudi nisem bil dolgo časa. To so samo na hitro spraznili in sem šel nazaj po druge.« Ugovšek je potrdil, da je službo voznika nehal opravljati 10. oktobra 1945, nikoli pa ni bil član KPS. Na Polajnarjevo vprašanje, ali je kdo od voznikov v času, ko je vozil ljudi, protestiral, da tega ne bo več počel, in ali so mu tudi zagrozili, če ne bo izvršil ukaza, je Ugovšek dejal, da tega ne ve, ker »nisem z nobenim šoferjem debatiral«. »Nismo debatirali o tem. Za druge ne vem. Za sebe vem, da sem bil tiho. Sploh nisem z nikomer razglabljal zato, ker sem tudi takoj začutil, da če takrat ne, je kakšna nevarnost za življenje, kar je tudi moglo biti. Za dva vem, ko sta potem zginila. Ni ju bilo več.« Na nadaljnje vprašanje, ali ga je, preden je začel voziti obsojence, poklical oficir politkomisar ali varnostni oficir in mu povedal, kaj bo počel in kakaj bo neko stvar počel in kako se bo tisto dogajalo in da mora o stvareh, ki jih bo videl, molčati, je Ugovšek odgovoril: »Mi smo bili poklicani in so nam samo naročili tja in tja morate iti. Mi pridemo na tista mesta in potem so začeli nakladati. Tega ni omenil nobeden.« Na vprašanje, ALI je morda poznal koga izmed teh, ki jih je vozil, je Ugovšek dejal, se spominjam edino enega trgovca v Pesjem. »Tam pri Stari cesti, od elektrarne dol, pod klancem je imel trgovino. Tistega sem osebno poznal, drugih pa ne, od tistih ujetnikov, ki so bili ustreljeni v Brežicah.«

Režimska diskriminacija Na vprašanje, ali se je morda pozneje, ko je nehal delati v KNOJ-u, še srečal z Udbo oz. so ga poklicali na pogovor ali obiskali in mu govorili o tem, da o teh stvareh ne sme pripovedovati ljudem, je Ugovšek odgovoril: »Ne. To ni bilo nič omenjeno. Tudi potem ne, ko sem bil odpuščen. Bil sem samo poklican na tisti sestanek dvakrat, da naj bi bil član partije. Jaz tega nisem hotel in sem se vsakič toliko umaknil, da nisem tega sprejel.« Na Polajnarjevo vprašanje, ali ni bilo nobenega pritiska nanj, da je npr. zaradi tega imel občutek, da so ga zasledovali ali da bi pazili nanj, ker je vendarle veliko vedel, je Ugovšek dejal: »Za to pa ne vem. Lahko, da je bilo. Po eni strani so mi zmeraj tudi v službi pa pri zaslužku bolj polena pod noge metali. Tudi, ko sem prišel k Viatorju za avtobusnega šoferja, je bilo različno. Eni so imeli boljši položaj, drugi slabšega. Jaz sem imel vedno slabšega. Pregarjanja nisem opazil, opazil pa sem zoperstavljanje, da sem vedno tudi slabše zaslužil kot so moji kolegi.« Na vprašanje, ali je kdaj o teh stvareh pripovedoval kje v kakšni družbi, je Ugovšek odgovoril nikalno: »Tega nisem jaz nikjer povedal in tega nisem povedal niti lastni ženi. Bil sem skozi tiho,« je zaslišanje pred Pučnikovo komisijo sklenil Ugovšek.

Barbarin rov je tesno povezan z zloglasnim komunističnim taboriščem na Teharjah.

kolikor sem po služenju poznal, so bili sami Savinjšani in tam okrog Trboveljčani.« Ugovšek je potrdil, da se je to dogajalo malo po pobjah jetnikov s Teharij, nekje konec junija, v začetku julija. »Potem pa je bila cela edinica prestavljena iz Celja v Maribor. V Mariboru vem, da je samo enkrat par tovornjakov bilo naloženo, vseh tudi nisem videl. Vem, da je bilo več tovornjakov in to so bili sami civili. Naložili so jih in peljali gor na Pohorje. Tam pa si nisem mogel zapomniti, ker je bilo ponoči in prej nisem bil še nikoli gor. Tudi ne

Ugovšek: »Pregarjanja nisem opazil, opazil pa sem zoperstavljanje, da sem vedno tudi slabše zaslužil kot so moji kolegi.«